

УДК 007 : 304 : 004.9 + 001

ТЕЛЕВІЗІЙНІ ТА ВІДЕОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕВОЛЮЦІЙНОГО ФАШИЗМУ ЯК ІНМУТАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА (КОЛОРАДИ ТА ГВАРДІЙЦІ СКРІЗЬ ПРИЗМИ ТЕОРІЇ В. РАЙХА)

Олександр Холод

*Київський національний університет культури і мистецтв
вул. Чигоріна, 14, 01601, Київ, Україна
e-mail: akholod@ukr.net*

Стаття присвячена аналізу телевізійних та відеокомунікаційних технологій революційного фашизму як інмутації суспільства з позицій теорії Вільгельма Райха. Автор статті доводить думку про те, що телевізійні та відеокомунікаційні технології революційного фашизму мають розглядатися троїсто: з однієї сторони, як комплекси-дії політико-ідеологічного спрямування, з другої сторони, як фіксація негативного біологічного та тваринного прагнення бути «вільним» від суспільних санкцій та обмежень, з третьої сторони, як комплекси-дії інмутації суспільства. Дослідник аналізує комунікаційні технології, що застосовуються у сюжетах телевізійних новинних програм та відеокомунікаційні технології сюжетів, розміщених у соціальних мережах «YouTube», «ВКонтакте» та «Фейсбук», у яких відбито відверті дії «колорадів ДНР і ЛНР» та «українських гвардійців Авакова» під час проведення антитерористичної операції на Сході України влітку 2014 року.

Ключові слова: телевізійні комунікаційні технології, відеокомунікаційні технології, революційний фашизм, телевізійні сюжети, відеосюжети, В. Райх, інмутація суспільства.

Проблема дослідження

Радянська пропаганда, ефективно використовуючи потенціал мас-медіа, зокрема телебачення, наполегливо вживала слова і словосполучення «фашистська Німеччина», «фашистські поплічники», «комуністи», «фашисти». Пропагандистський апарат мав на увазі тих, хто воював проти вояків Радянської Армії, проти «советских» воїнів. Молодь радянського періоду під впливом агітаційно-пропагандистських ярликів формувалася у тому світоглядному напрямку, який дозволяв комуністичній партії Радянського Союзу бути спокійним за своє безхмарне майбутнє.

Зовсім з іншого боку бачиться ситуація телевізійного пропагандистського «советского» телемовлення з позицій теорії революційного фашизму В. Райха [3]. Особливо, якщо мова йде про телевізійний та відеоінформаційний простір періоду 2014 року – війни Росії проти України. Аналіз телевізійних сюжетів і повідомлень у новинних програмах сучасної України та відео сюжетів, що розміщені в соціальних мережах «YouTube», «ВКонтакте» та «Фейсбук», викликає питання: «Хіба відрізняються фашисти Німеччини від фашистів СРСР? Чи відрізняються революційні помаранчеві від євромайданівців довоєнного періоду (до 28.02.2014 – початку російської агресії проти України)? Чи відрізняються колоради-ополченці ДНР (вояки «Донецької народної республіки») від україн-

ських вояків-гвардійців Авакова?». Порівнюючи аналіз економічної і політичної ситуацій, описаних В. Райхом, з українською сучасною воєнною реальністю, ми постали перед проблемою: революційний фашизм теж слід вважати інмутацією (у значенні терміна, який йому надає автор, тобто «комплекси-дії, які спрямовані на внесення негативних змін у моделі поведінки суспільства завдяки обміну інформацією»? Якщо так, значить у революційного фашизму є притаманні лише йому специфічні комплекси-дії – комунікаційні технології? Оскільки дослідження комунікаційних технологій революційного фашизму, які змінюють на гірше суспільство і ведуть до крайнього ступеню інмутації – розбалансування, руйнації і знищення, не вивчалось раніше, вважаємо наше дослідження своєчасним та об'єктивно доречним.

Мета дослідження

Зважаючи на стисло описану проблему, ми сформулювали *мету* подальшого дослідження: ідентифікувати й описати телевізійні та відеокommунікаційні технології революційного фашизму як інмутації суспільства, спираючись на провідну тезу теорії В. Райха «фашизм – це не справа рук якогось Гітлера чи Муссоліні, а вираження ірраціональної структури масової людини» [3].

Методологія наукового пошуку

Для ідентифікації і подальшого опису телевізійних та відеокommунікаційних технологій революційного фашизму як інмутації суспільства з позицій згаданої тези В. Райха ми застосовували загальнонаукові теоретичні методи: аналіз, синтез, абстрагування та моделювання; загальнонауковий емпіричний метод спостереження.

Серед галузевих методів соціальних комунікацій ми послуговувались методами контент-аналізу, методом agenda-setting.

Хід дослідження

Завдання нашого дослідження передбачало здійснення рефлексивного аналізу положень фашизму, висловлюваних свого часу його ідеологами А. Гітлером і Й. Гебельсом, та інтерпретація їх як критеріїв аналізу використання телевізійних та відеокommунікаційних технологій революційного фашизму (у тлумаченні В. Райха).

Для виконання дослідницької процедури нам знадобилося здійснити рефлексивний аналіз положень фашизму, висловлюваних свого часу його ідеологами А. Гітлером і Й. Гебельсом, та інтерпретувати їх як критерії аналізу використання телевізійних комунікаційних технологій революційного фашизму. З цією метою варто навести декілька цитат А. Гітлера, аби переконатися у тому, що В. Райх певною мірою був залежним від думки фюрера у тлумаченні революційного фашизму. Слід зважити на те, що книга побачила світ 1933 року, коли до влади офіційно і повноправно при йшла партія Гітлера, отже, писалась книга під час найактивнішої фази передвиборчої кампанії 1932–1933 років.

У відомому творі «Моя боротьба» А. Гітлер пише: «За своєю природою і світоглядом народ переважною більшістю настільки є жіночим, що його думки і вчинки визначаються значно більшою мірою емоціями, аніж доводами здорового глузду». Фюрер продовжує: «Душа народу вищою мірою проста і цільна. Для неї не існує множинності відтінків. Вона не визнає ніякої половинності. Для неї існує лише теперішнє і не теперішнє, кохання і ненависть, правильне і неправильне, правда і брехня» [1, с. 183]. На перший погляд, жодного натяку на революційний фашизм не прослідковується у наведеній цитаті. Більш прискіпливий аналіз семантики висловлення Гітлера дає можливість констатувати, що:

- народ є імпульсивним і емоційно нестійким (як жінка), що дозволяє не врахувати його потреби, надії, віру тощо, оскільки вони можуть швидко змінюватися і, отже, дозволяють використовувати щодо себе ті комунікаційні технології, які мають високий маніпуляційний потенціал; до таких маніпуляційних технологій, як відомо, відносять і телевізійні технології;
- у простої і цільної душі народу немає множинності відтінків, стверджує фюрер, отже, «для неї існує лише теперішнє і не теперішнє, кохання і ненависть, правильне і неправильне, правда і брехня» [1, с. 183]; останнє твердження Гітлера прямо, на нашу думку, підтверджує наше передбачення щодо того, що народу притаманна лише дихотомія, лише полярність у судженнях; саме полярно налаштованих людей легше переконувати, перетягувати з одного боку переконань на другий – протилежний, що яскраво ілюструють телевізійні та відеокommунікаційні технології соціальних мереж під час демонстрації проявів революційного фашизму майданівських гвардійців та сепаратистських ополченців, які воювали на Сході України влітку 2014 року.

Разом із критикою гітлерівських суджень В. Райх наводить власні аргументи, які спростовують, на його погляд, сучасні йому соціальні настанови. Свій висновок дослідник прагне довести, вступаючи у протиставлення сам собі і наводячи при цьому аргумент: «Фашизм – це не справа рук якогось Гітлера чи Муссоліні, а вираження ірраціональної структури масової людини» [3]. У другому аргументі В. Райх знову наполягає на думці про те, що «фашизм – це не політична партія, а особлива концепція життя, ставлення до людини, кохання і праці» [3]. Наведені цитати-аргументи В. Райха є двоїстими, оскільки, з одного боку, вони доводять думку про біологічне підґрунтя фашизму, а з іншого свідчать про те, що автор наведених аргументів є непослідовним. Стосовно мети нашого дослідження варто звернути увагу на те, що положення теорії В. Райха, які спираються на твердження про наявність біологічного підґрунтя революційного фашизму, виправдовують застосування сучасними журналістами, редакторами, власниками телеканалів і веб-сайтів у соціальних мережах специфічних телевізійних та відеокommунікаційних технологій.

Доводимо свою тезу декількома аргументами.

Не зважаючи на ризик і смертельну небезпеку деякі журналісти «мінюють професію» і йдуть на східний фронт, де відбувається військове протистояння українських «гвардійців Авакова», яких підтримує весь світ і «українських» ополченців ЛНР і ДНР, яких підтримує Російська Федерація. Яскравим прикладом майже біологічного прагнення зробити репортаж із місця події є перевтілення журналіста А. Захарченка у кухаря бойового батальйону «Айдар», коли той стояв у населеному пункті Половинкине. У першому своєму репортажі, опублікованому 14.08.2014 о 14.25 на сайті «Українська правда», А. Захарченко повідомляє про айдарівців-«махновців» та про те, що «бардак у батальйоні має місце, але в основному проявляється в п'янстві, та й із тим борються, навіть успішно» [2]. А. Захарченко повідомляє: «Тут взагалі страшенно не люблять міліціонерів. Мовляв, вони розстрілювали Майдан, а тепер підіграють сепаратистам» [2]. Журналіст відверто пише у своєму репортажі про відмову айдарівців, на вимогу міністра оборони України В. Гелетея, передислокуватися в Донецьк. Висвітлює проблеми з керівництвом батальйоном. Аналіз військових одкровенень А. Захарченка у його першому репортажі з позиції революційного фашизму В. Райха дає підстави констатувати:

- журналіст має повне право інформувати суспільство про істинний стан речей, висвітлювати актуальні проблеми боротьби проти ворога України; але постає питання: чи варто було редакторові «Української правди» публікувати такий двоїстий за змістом матеріал на сайті; адже доброї слави такі відверті розповіді не додадуть українським патріотам;
- майже фізіологічне прагнення отримати «смажені» факти потягнули А. Захарченка на війну: так можна оцінювати описане журналістом з позиції теорії В. Райха;
- симптоми революційного фашизму (у тлумаченні В. Райха) декларуються не стільки чесними рядками А. Захарченка, скільки неспівпадінням революційного майданівського оптимізму журналіста з реальністю, із втратою віри в очищення суспільства від владної бандоти Януковича; за логікою В. Райха, журналіст А. Захарченко знаходиться в стані прояву симптомів революційного фашизму, коли «із-за страху перед істиною революційна емоція спотворюється, приймаючи ілюзорний характер» [Райх].

У журналістських колах, як ми переконаємося після аналізу відеоматеріалу неназваного кореспондента видання «ДеПо», фоторепортажу А. Стеніна, репортажу А. Захарченка та інших фахівців, фіксуються ознаки революційного фашизму, майже на біологічному рівні. З іншого боку, саме завдяки таким журналістським відвертим відео- та фотоматеріалам, вербальним описам тощо подій під час проведення АТО влітку 2014 року на Сході України аудиторія масмедіа має можливість бачити саме соціальне підґрунтя сепаратизму, жорстокості, зрадництва і відсутності навичок ведення військових дій керівництвом сучасної української армії.

Після здійсненого аналізу ми повертаємося до третього завдання, яке поставили перед собою на початку дослідження: довести істинність твердження про те, що революційний фашизм послуговується конкретними соціально комунікаційними технологіями, що притаманні йому як: 1) політико-ідеологічному спрямуванню, 2) біологічній і тваринній суті; 3) формі інмутації суспільства (на прикладі аналізу дій «колорадів ДНР і ЛНР» та «українських гвардійців Авакова» у період проведення АТО влітку 2014 року).

Аргументами (вказування на конкретні соціально-комунікаційні технології: комунікаційні та відеоконунікаційні технології) на користь *першої тези* «революційний фашизм літа 2014 року, висвітлюючи військові події на Сході України, послуговується конкретними телевізійними та відео комунікаційними технологіями, що притаманні йому як політико-ідеологічному спрямуванню» є такі:

- використовувалася комунікаційної телевізійної технології 1 – «**Живе м'ясо з вини політиків**» (показ у прайм-тайм сюжетів у новинних передачах та спеціальних телевізійних проектах, наприклад, «Українські сенсації», «Шустер live», у яких демонструвалися обвуглені трупи вояків (незалежно від їхньої політичної приналежності до певної сторони військового протистояння), шматки тіл, розчавлені фрагменти тіл мирних мешканців, солдатів і бойовиків) із відповідними коментарями, у яких відверто звучало звинувачення у смертях людей певної політичного (-их) суб'єкта (-ів);
- застосування комунікаційної телевізійної технології 2 – «**Мародерство ворога**» (демонстрація кадрів, у яких знято як представники певної політичної сили обшуковують кишені небіжчиків і, знаходячи там різні речі, забирають їх і ховають собі у кишені);

- комунікаційна телевізійна технологія 3 – «**Дюбляж фізичної загрози**» (недоцільне повторення кадрів, де зображаються вибухи, катування, наслідки аварій, техногенних катастроф з коментарями про відповідальність за зображені дії певних політичних суб'єктів);
- комунікаційна телевізійна технологія 4 – «**Фактаж смерті**» (демонстрація більш як впродовж трьох секунд кадрів, де зафіксована смерть політичного актора);
- комунікаційна телевізійна технологія 5 – «**Смакування смерті**» (неетичне повторення, більше трьох секунд, кадрів із демонстрацією смерті політичних опонентів);
- комунікаційна телевізійна технологія 6 – «**Звукове зафарбування брутальної лексики**» (цілеспрямована нав'язлива демонстрація «запікування» лайки, брутальної, зниженої лексики, що звучить з вуст героїв телевізійних сюжетів).

Друга теза – «революційний фашизм літа 2014 року, відбитий у висвітленні військових подій на Сході України, ґрунтується на застосуванні конкретних телевізійних та відеокommунікаційних технологій, що виражають його біологічну суть» – доводиться такими аргументами (конкретними соціально-комунікаційними технологіями: комунікаційними та відеокommунікаційними, а також теле- та відеокommунікаційними, технологіями):

- відеокommунікаційна технологія 1 – «**Смерть як повчання**» (демонстрація небіжчиків, гниючі тіла у морзі чи біля нього; показ частин тіла, розірваного на шматки від вибухів чи у результаті падіння літака, гелікоптера у супроводі голосу за кадром, яким автор сюжету розповідає про загрозу смерті тим, хто буде чинити опір воякам, яких представляє автор сюжету);
- відеокommунікаційна технологія 2 – «**Крові могло і не бути**» (демонстрація калюж крові, скривавлених частин тіла живої людини, показ зблизька розірваних ран і коментарі щодо того, що так могло і не бути, якщо постраждалі погодилися стати до лав вояків, віддати майно, харчі, зброю);
- відеокommунікаційна технологія 3 – «**Демонстрація катування жертви**» (показ відео- або фотокадрів катування, фізичного знущання з жертви з паралельним коментарем про те, як важко катованій людині переносити страждання);
- відеокommунікаційна технологія 4 – «**За рибу – гроші**» (смісл прислів'я глумачимо таким чином: пропонент у суперечці з опонентом наводить аргументи, які, на думку пропонента, повинні спростувати тезу опонента, але скільки б пропонент не наводив аргументів, опонент все одно наполягає на своїй тезі; демонстрація виступів, наприклад, В. Чуркіна – постійного представника Російської Федерації в ОБСЄ, який, незважаючи на конкретні факти постачання російською стороною зброї бандитам на Сході України, називає такі звинувачення брехнею);
- теле- та відеокommунікаційна технологія 5 – «**Дим на обрії**» (показ у телевізійних репортажах та відеозаписах у соціальних мережах відеофактів, на яких демонструється дим на обрії, палаючі будинки, розтрощені МАФи, магазини, зупинки міського транспорту, підприємства, хати у селі, блокпости і коментування таких кадрів як наслідків обстрілів із боку ворога).

Для доведення *третьої тези* – «висвітлення в теленовинах та відеосюжетах у соціальних мережах військових подій на Сході України літа 2014 року мало ознаки революційного фашизму (у розумінні В. Райха) і стимулювало інмутацію суспільства» – нам знадобилися такі аргументи (конкретні два види

соціально-комунікаційних технологій: комунікаційних та відеоконунікаційних технологій):

- ті телевізійні та відеоконунікаційні технології революційного фашизму, які ми наводили як аргументи на доказ наявності в них політико-ідеологічної та біологічної суті, при негативному спрямуванні трансформуються в стимули інмутації (зміни на гірше) суспільства;
- до інмутаційних телевізійних та відеоконунікаційних технологій революційного фашизму слід відносити технології, які ми описали як аргументи під час доведення першої і другої тез, а саме:
  - а) політико-ідеологічного спрямування: «Живе м'ясо з вини політиків», «Мародерство ворога», «Дюбляж фізичної загрози», «Фактаж смерті», «Смакування смерті», «Звукове зафарбування брутальної лексики»;
  - б) біологічної суті: «Смерть як повчання», «Крові могло і не бути», «Демонстрація катування жертви», «За рибу – гроші», «Дим на обрії».

Перелічені соціально-комунікаційні телевізійні та відеоконунікаційні технології переходять в стан інмутаційних під час їхнього спеціального цілеспрямування. Якщо такого орієнтованого на погане спеціального цілеспрямування не буде, згадані технології будуть залишатися в групі або технологій політико-ідеологічного спрямування, або в групі біологічної суті.

Висновки

На початку свого дослідження ми визначили мету, яка полягала в ідентифікації та описі телевізійних і відеоконунікаційних технологій революційного фашизму як інмутації суспільства, спираючись на провідну тезу теорії В. Райха «фашизм – це не справа рук якогось Гітлера чи Муссоліні, а вираження ірраціональної структури масової людини» [3]. Констатуємо, що поставлена мета виконана повною мірою.

Нами доведено, що існують три групи телевізійних та відеоконунікаційних технологій революційного фашизму, за теорією В. Райха: 1) група політико-ідеологічного спрямування; 2) біологічної суті; 3) інмутаційні технології.

Кожна група згаданих телевізійних та відеоконунікаційних технологій диференціюється на конкретні соціально-комунікаційні технології, які ми виокремили, назвали і описали.

Вважаємо доцільним у *перспективі подальшого дослідження* звернути увагу на пошук інших груп телевізійних та відеоконунікаційних технологій з урахуванням теорії соціальної дії Ю. Габермаса.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гітлер А. Майн кампф / А. Гітлер. – М., 2002. – С. 183.
2. Захарченко А. Три фронти «Айдару» / А. Захарченко // Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.pravda.com.ua/articles/2014/08/14/7034808/> (дата звернення: 16.08.2014). – Назва з екрану.
3. Райх В. Психология масс и фашизм / В. Райх [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.aldebaran.ru> (дата звернення: 02.08.2014). – Назва з екрану.

TELEVISION AND VIDEOCOMMUNICATION TECHNOLOGIES OF THE REVOLUTIONARY FASCISM AS INMUTATION OF SOCIETY

Olexandr Holod

*Kyiv National University of Culture and Art
Chyhorina Str., 14, 01601, Kyiv, Ukraine
e-mail: akholod@ukr.net*

This article analyzes the television and video communication technologies revolutionary fascism as inmutation society from the standpoint of the theory of Wilhelm Reich. The author proves the idea that the revolutionary fascism should be seen in three ways: on the one hand, as a manifestation of the political and ideological direction, on the other hand, fixing the negative biological and animal desire to be «free» from social sanctions and restrictions with third party as inmutation society. The researcher analyzes the plots of TV news programs and videos posted on social networks «YouTube», «VKontakte» and «Facebook», which reflect overt action «Colorado DNR and LNR» and «Ukrainian Avakov's guards» during anti-terrorist operations in Eastern Ukraine in the summer of 2014.

Key words: revolutionary fascism, television programs, videos, Wilhelm Reich, inmutation society.

ТЕЛЕВИЗИОННЫЕ И ВИДЕОКОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ РЕВОЛЮЦИОННОГО ФАШИЗМА КАК ИНМУТАЦИИ ОБЩЕСТВА

Александр Холод

*Киевский национальный университет культуры и искусств
ул. Чигорина, 14, 01601, Киев, Украина
e-mail: akholod@ukr.net*

Статья посвящена анализу телевизионных и видеокоммуникационных технологий революционного фашизма как инмутации общества с позиций теории Вильгельма Райха. Автор статьи доказывает мысль о том, что революционный фашизм должен рассматриваться тройко: с одной стороны, как проявление политико-идеологического направления, с другой стороны, как фиксация негативного биологического и животного стремления быть «свободным» от общественных санкций и ограничений, с третьей стороны, как инмутация общества. Исследователь анализирует сюжеты телевизионных новостных программ и видеосюжеты, размещенные в социальных сетях «YouTube», «VKontakte» и «Фейсбук», в которых отражены откровенные действия «колорадов ДНР и ЛНР» и «украинских гвардейцев Авакова» во время проведения антитеррористической операции на Востоке Украины летом 2014 года.

Ключевые слова: революционный фашизм, телевизионные сюжеты, видеосюжеты, В. Райх, инмутация общества.